

Natečaj za najboljšo filmsko kritiko o izbranem slovenskem filmu

Društvo slovenskih filmskih publicistov Fipresci je v sodelovanju z revijo za film in televizijo Ekran ter s podporo Slovenskega filmskega centra v sklopu novembrskega Slovenskega tedna filma razpisalo natečaj, ki je k pisanju filmske kritike o izbranem slovenskem filmu povabil vse dijake in diakinje slovenskih srednjih šol. Dobrodošle so bile tako kritike o igranem, dokumentarnem, animiranem in kratkem filmu kot tudi o slovenskih televizijskih serijah.

Natečaj je potekal anonimno, prejeta dela pa je ocenjevala žirija, sestavljena iz treh filmskih kritikov in publicistk, članov in članic društva FIPRESCI ter rednih sodelavcev in sodelavk revije Ekran: Petre Meterc, Veronike Zakonjšek in Igorja Harba. Žirija je nagrade razdelila med tri najboljše prispevke, ki jih objavljamo v nadaljevanju.

PRVO MESTO

Morana ali posledica nepoznavanja žanra

ZALA BERK

Srednja vzgojiteljska šola, gimnazija in umetniška gimnazija Ljubljana

Rojstvo slovenskega filma je neločljivo povezano z ljubeznijo do hribolezništva – le to Slovenci že od zgodnjih 30. let ponosno ovekovečujemo na filmskem traku. Sodeč po prvih dveh celovečercih, **V kraljestvu Zlatoroga** (1931, Janko Ravnik) in **Triglavske strmine** (1932, Ferdo Delak), je za upodabljanje za ustvarjalce najbolj mamljiv naš najvišji vrh, Triglav. Potemtakem ni nič nenavadnega, da je glavna premisa zgodbe prve slovenske grozljivke, filma **Morana** (1994, Aleš

Verbič), ravno izlet devetih prijateljev v podgorje Triglava. Tam, kjer se je pred več kot šestdesetimi leti simbolično rodil prvi slovenski celovečerec, zdaj nastaja pogumen poskus uvedbe žanrskega filma na domačo sceno.

Žal je omenjeni poskus kratkomalo neuspešen. Ne le da *Morana* ni pripomogla k večjemu sprejemanju žanra grozljivke med domačimi ustvarjalci in navsezadnje gledalci (na grozljivko, ki bi se lahko s tujim trgom po odstotku gledanosti glede na prebivalstvo vsaj primerjala, smo morali počakati vse do leta 2015, na **Idilo** Tomaža Gorkiča), temveč se ni izkazala niti kot soliden filmski izdelek.

Osnovna ideja filma sicer ni slaba. Devet prijateljev se s pomočjo džipov in kros motorja odloči za vzpon v gore; njihova oprema začne zaradi neznanih razlogov odpovedovati, oni pa drug za drugim umirati in izginjati. Skozi moteč montažni ritem nam, tako kot tudi v zgodbi likom, kmalu postane jasno, kdo stoji za vsem tem: Morana – staroslovanska boginja smrti, zime in teme, ki ji vstop mladih izletnikov v njeno domovanje ni prav nič všeč. Njena moč je ob prvem jesenskem mlaju največja, ta pa, kot se za grozljivko spodobi, seveda poteka znotraj takšnega časovnega okvirja diegetske realnosti, da ga lahko spremljamo tudi v filmični (kinematični) realnosti. Kar zadeva zgodbo in njeno tematiko (staroverska tematika, hribolezanje, spoštovanje narave in njeno maščevanje, smrt ter manj izpostavljeni, a vendar prisotni ljubezen in pomoč sočloveku – kot tudi preizkušnja v situacijah ko gre za življenje in smrt), ni negativnih izstopanj. Kljub pojavu nekaterih žanrskih klišejev, kot so na primer t. i. lažni preplah (orodje za vzbujanje strahu pri gledalcu, medtem ko je vzrok za preplah povsem nenevaren), nenadoma nedelujoča tehnologija, srhljivi domačin ki svari pred nesrečo, stereotipna zasnova likov (skeptik, histerik, logik ...), neukrepanje kljub slutnji zla, zgodba vseeno obeta. Klišeji so namreč

Dolina miru (1956)

uporabljeni zmerno in premišljeno, v pravih trenutkih, in tako namesto da rušijo t. i. odstranitev nejevere (suspension of disbelief), pripomorejo k ustreznejši atmosferi. Simboli, kot so starodavne rune in znamenja, nagrobniki in postavitve dogajanja v alpski svet, pritegnejo gledalčevo pozornost.

V oči pa bode tudi razlika med idejo in izvedbo. Slednja je namreč katastrofalna. Čudna, zmedena montaža in režija, ki jo najbolj opišejo prve štiri črke naslova filma, nikakor ne podpirata zgodbe ter celo izničujeta nekatere njeje lastne pozitivne elemente (npr. primerna uporaba klišejev, ki ob nepravilnem podajanju sploh ne pride do izraza). Film je zaradi neprimerne montažnega ritma in v nekaterih primerih tudi kadriranja nezanimiv in na trenutke nejasen, saj ne ustvarja suspenza, temveč kvečjemu zbega gledalca. Postreže mu s prizori, katerih vrhunec je zmeden zasuk kamere na potencialnega antagonist, zaradi videza katerega sprva niti nismo prepričani, ali gre za srhljivega starca iz gozda, ki bi se ga morali bati, ali pa le za mimoidočega pohodnika.

Pohvalna ni niti igra ki deluje povsem naučeno. Replike so na trenutke izrečene v neprepričljivem tonu ter s tem nehoti spodbudijo gledalca, da namesto o diegetski realnosti likov razmišlja o profilmični realnosti igralcev. Pravzaprav bi poleg zgodbe in glasbe težko rekli, da še kateri izmed elementov filmskega jezika v *Morani* deluje v službi žanra. Prepričljive niso niti smrti likov, ki zaradi nerodne montaže pogosto

izpadejo celo komično, posebni efekti in maska so povprečni. Kljub temu lahko govorimo o prijetni estetiki nekaterih kadrov, k čemur gotovo pripomore scenografska kulisa gorske narave, ki nudi odlično vizualno izhodišče za snemanje. Tako smo priča veličastnim pogledom na vrhove, prelaze, reke in druga naravna bogastva. A vendar – niti solidna estetika, ki črpa navdih iz prve ljubezni slovenskega filma (gorskega sveta), ne more odrešiti *Morane* in popraviti osnovne napake režiserja: nepoznavanja filmskega žanra grozljivke.

DRUGO MESTO

V vojni odvzeto otroštvo

AJŠA PODGORNIK

Srednja šola za oblikovanje in fotografijo Ljubljana

Dolina miru (1956, France Štiglic) pripoveduje zgodbo o dveh sirotah, Marku (Tugo Štiglic) in Lotti (Ewelyste Wohlfeiler), ki med bombardiranjem pobegneta iz mesta v upanju, da najdeta dolino miru, v kateri živi Markov stric in kjer ne divja druga svetovna vojna. Na poti se jima pridruži zavezniški vojak Jim (John Kitzmiller), ki se v isto smer odpravlja, da bi se srečal s partizani.